

GODINA 1992.

"KAKO DO MIRA?" - NASTAVAK

Odmah nakon novogodišnjih i božićnih praznika 1992. godine, naša mirovna grupa nastavila je da organizuje antiratne akcije. Nastavljen je ciklus tribina "Kako do mira?", pa su do sredine februara organizovana još četiri razgovora.

Pokret za mir Pančevo imao je tada još uvek pristup u neke od kulturnih institucija u gradu. Već 8. januara, u foajeu Centra za kulturu, profesor Miladin Životić otvorio je izložbu antiratne karikature, koja je tokom novembra bila postavljena u Valjevu. Nakon otvaranja izložbe, na tribini iz ciklusa "Kako do mira?", osim profesora Životića, govorili su još i profesorka Filozofskog fakulteta u Beogradu Zagorka Golubović i Pavluško Imširević u ime *Evropske radničke alijanse za Jugoslaviju*.

U razgovoru pod nazivom "žene za mir", održanom 24. januara u sali MZ "Stari grad", učestvovala su dr Svetlana Knjazeva-Adamov, profesorka Filozofskog fakulteta u Beogradu, Lina Vušković, predsednica *ženske stranke (žEST)*, Stanislava Zajović, aktivistkinja feminističke grupe *žene i društvo*, i Zorica Trifunović, članica *ženskog parlamenta*, a usmeravala ga je Biljana Regodić. Najviše pažnje posvećeno je borbi za ženska prava u patrijarhalnom društvu kakvo je naše, a bilo je reči i o zalaganju ženskog pokreta u zaustavljanju rata, kao i o raspodeli društvene moći prema polovima.

Sledećeg petka, 31. januara, u Studentskom domu, u saradnji sa Domom omladine, organizovana je tribina "Dubrovnik nekad i sad". Nakon što je prikazan polučasovni film o ratnim operacijama u Dubrovniku i oko njega, arhitekta Bogdan Bogdanović, Neda Božinović, članica *Grupe za Dubrovnik Centra za antiratnu akciju*, Sonja Prodanović, u ime *Društva Dubrovčana i prijatelja Dubrovnika "Dubrava"*, svi iz Beograda, i Stanislav Živkov, istoričar umetnosti iz Pančeva, govorili su o uništavanju urbanog na primeru razaranja drevnog grada pod Srđem. Tribina je bila vrlo uspešna - prisustvovalo je preko sto posetilaca, među kojima i novinari beogradskih, hrvatskih i američkih medija, a u publici je sedela i Jelena Trpković, supruga poginulog pesnika Milana Milišića.

O temi "Psihološke posledice rata" govorile su 14. februara u sali MZ "Stari grad" psiholozi Nada Ignjatović-Savić, profesor na Grupi za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu i Svetlana Ivačković, koja radi sa izbeglicama smeštenim u Pionirskom gradu u Beogradu. Gošće su izrazile bojazan da će se prave psihološke posledice koje je rat ostavio na stanovništvo tek pokazati i da će deca, kao najnezaštićenija, biti najteže žrtve. Takođe, bilo je reči i o psihološkom stanju izbeglica. Voditeljka je bila Nevena Simendić.

POKRET ZA MIR PANČEVO KAO DEONIČAR

Aktivnost jedne mirovne grupe ne podrazumeva samo rad usmeren na direktne akcije protiv ratnih huškača, ratnog lobija, ratnih profitera i totalitarnog režima koji podstiče i omogućava dezorijentaciju društva. Aktivnost jedne mirovne grupe podrazumeva i zalaganje za ostvarenje čitavog niza tekovina koje su odavno baština civilizovanih društava, a koje, nažalost, u našem društvu ne samo da ne postoje kao ozbiljne institucije, već se često te institucije kompromituju stvaranjem deformisane slike o njihovoj suštini. Sa namerom da simboličkim gestom iskaže podršku slobodi informisanja i podrži transformaciju lista "Borba" u deoničarsko društvo, što znači očuvanje ovog glasila kao nezavisnog, *Pokret za mir Pančevo* postao je vlasnik jedne deonice ovog preduzeća. S obzirom na to da *Pokret za mir Pančevo* u to vreme još nije bio registrovan, deonica je upisana na ime Aleksandra Marinkovića koji ju je, zajedno sa Svetlanom Marinković, preuzeo 13. januara.

POZIV ZA MIR SA VRHA VOJVODINE

Uporedo sa redovnim aktivnostima, 18 članova *Pokreta za mir Pančevo* provelo je, zajedno sa troje planinara iz Vršca, 22. i 23. februar na Vršačkim planinama. Najviša tačka u Vojvodini - Gudurički vrh (641 metar) - osvojena je 23. februara. Tom prilikom su, po planinarskom običaju, razvijene zastave i simbolički je poslata poruka mira svim ljudima na jugoslovenskom prostoru. Po povratku u Vršac upaljene su sveće za sve žrtve rata na glavnom gradskom trgu i na više mesta zalepljeni plakati sa antiratnim porukama, čime je ova akcija, koju je uspešno organizovao Lambros Hudeludis, završena.

O NENASILJU I NEPOSLUŠNOSTI

U to vreme članovi *Pokreta za mir Pančevo* stekli su prva saznanja o organizovanju i funkcionisanju nevladinih organizacija, kao i o vrstama nenasilnih akcija koje stoje na raspolaganju ovakvim organizacijama u artikulisanju sopstvenog društvenog angažmana. Teorijska znanja i neke od praktičnih veština preneli su Kristina [vajcer i Erih Bahman, članovi *Saveza za socijalnu odbranu (Bund fur Soziale Verteidigung)* iz Nemačke. Oni su 10. marta u sali Mesne zajednice "Stari grad" za članove naše grupe priredili dve radionice. Tema prve bila je rad u grupi i izgradnja tima. Bilo je reči o procesu odlučivanja i načinima donošenja odluka u nehijerarhizovanim skupinama i o tome kako se prevazilaze konflikti ako do njih dođe, kako se komunicira sa neistomišljenicima i suzbija agresija prema oponentima. Druga radionica bila je posvećena metodama nenasilnog otpora, načelima nenasilne akcije, oblicima protesta, odbijanju saradnje sa vlastima, građanskoj neposlušnosti i konstruktivnim akcijama kojima se ukazuje na problem i utiče na javno mnjenje. Tada stečena znanja i veštine bile su od velike koristi za dalji napredak u organizovanju i za preciznije definisanje misije grupe.

DEMILITARIZOVANA ZONA

Već nakon nekoliko dana primenjeni su neki od saveta koje su Kristina i Erih predložili. U subotu, 14. marta, na trgu ispred Privredne banke, na kojem su i do tada organizovane redovne akcije *Pokreta za mir Pančevo*, održan je prvi u nizu mirovnjačkih hepeninga. Ova manifestacija zamišljena je kao vid animacije građana i sastajalište ljudi koji javno ispoljavaju svoju opredeljenost za mir. Namera je bila da se na taj način ohrabre zaplašeni istomišljenici, da se onima još neopredeljenima i neobaveštenima pruži informacija o tome za koje se vrednosti zalaže *Pokret za mir Pančevo*. Takođe, to je bio način da se demantuje oficijelna propaganda koja je ljude angažovane u mirovnim pokretima često poistovećivala sa narodnim neprijateljima i "petom kolonom", te da se pokaže da je postojanje drugačijeg mišljenja i pravo na ispoljavanje tog mišljenja legitimno i da je sastavni deo civilnog društva i pravne države. To je bila prilika da sugrađani razgovaraju sa aktivistima naše grupe, da čitaoci nabave primerak lista "Vreme" ili bedževe i plakate sa mirovnim porukama...čitav događaj pratila je angažovana muzika, a prolaznici su mogli i da potpišu peticiju "100 hiljada potpisa za mir" i zahtev da se omogući praćenje YUTEL-a i Radija B-92 u celoj Srbiji. Sledeće subote, 21. marta, Trg je simbolički proglašen za *Demilitarizovanu zonu*.

BEOGRADSKI KRUG U PANČEVU

Uporedo sa drugim aktivnostima, nisu bili zanemareni ni kontakti sa drugim organizacijama i građanskim inicijativama, kako onima koje su već postojale, tako i sa onima koje su tek stupile u život. Tako se *Udruženje nezavisnih intelektualaca Beogradski krug* dva meseca nakon osnivanja i promocije u Beogradu, predstavilo Pančevcima 19. marta u Centru za kulturu. Na tribini koju je vodio Mirko Mandrino govorili su Đorđe Lebović, dramski pisac, i Filip David, pisac i dramaturg. Lebović je u izlaganju povukao paralele između situacije u Nemačkoj u vreme vladavine *Nacional-socijalističke nemačke radničke partije* i savremenih prilika u Srbiji, i govorio o "fenomenu puzavosti" intelektualaca koji su pristali da služe režimu. Filip David je upoznao prisutne sa time kako je i zašto došlo do formiranja jednog ovakvog udruženja intelektualaca i kakva je njegova uloga, te zašto je ovde i sada neophodno napraviti razliku između *nezavisnih* intelektualaca i ostalih koji se smatraju intelektualcima.

OSVAJANJE FRUŠKE GORE

Kombinovanje akcija u zatvorenom i onih na otvorenom prostoru kako u Pančevu, tako i van našeg grada, bilo je karakteristika rada *Pokreta za mir Pančevo* od samog početka. Redovna manifestacija na otvorenom, "Demilitarizovana zona", izostala je 28. marta jer su taj i sledeći dan članovi *Pokreta za mir Pančevo* proveli na drugom mestu pod vedrim nebom - na Fruškoj gori. Sa istim namerama i planom sa kojim su se uspeli na Vršačke planine, uputili su se i na Frušku goru i time okončali obilaske planina Vojvodine. Kao i prethodno, i ovo putovanje besprekorno je organizovao Lambros Hudeludis.

"KAKO DO MIRA?"

Već sledećeg petka, 3. aprila, u redovnom terminu u Mesnoj zajednici "Stari grad", dakle pod krovom, tribinu pod nazivom "Ko štiti radnika?" vodila je Biljana Regodić, profesorka srpskog jezika i književnosti. Umesto najavljenih gostiju iz Beograda Radeta Radovanovića, Slobodana Stupara i Milana Nikolića, koji su se izvinili i izostali zbog događaja na Drugom programu Radio Beograda, okupljenima su se obratili sugrađani Petar Markuš i Momčilo Roksić, članovi *Samostalnog sindikata zaposlenih radnika u obrazovanju i vaspitanju AP Vojvodine*. Profesor Markuš je opisao metode rada i mehanizme kojima "zvanični" sindikati "štite interese

radnika", a u stvari ne čine ništa za poboljšanje njihovog položaja. Profesor Roksić je dao više informacija o samom Sindikatu, o najavljenom štrajku kao obliku protesta i o štrajkačkim zahtevima. Prosvetni radnici prisutni u publici su govorili o nezavidnom položaju svoje struke i izložili probleme s kojima se svakodnevno sreću u školama.

Ulične manifestacije

Pokret za mir Pančevo stekao je izvesna iskustva u pripremanju i izvođenju uličnih manifestacija kao što su, na primer, paljenje sveća "Za sve žrtve rata" i "Demilitarizovana zona". Najvažnije akcije ove vrste izvedene su od proleća 1992. do leta 1993. godine. U ovom periodu organizovano je nekoliko uličnih događaja koji su po svom sadržaju, kritičkom pristupu, političkoj težini, društvenom angažmanu, kao i koncepciji i realizaciji, privukli pozornost pančevačke, beogradske, pa i inostrane mirovnjačke javnosti.

Cilj ovih akcija bio je da skrenu pažnju građana na pojave koje se dešavaju u našem gradu, zemlji i okruženju, kao i na one koje bi mogle da se dese ukoliko se postojeći trendovi nastave. Zamišljene kao svojevrsni komentari naše ratom opterećene svakodnevice, ove manifestacije bile su i poziv na razum i protest protiv ludila koje je uveliko ovladalo ovim prostorom.

"PRVI GETO U SRBIJI"

Sve očitija fašizacija Srbije, ratnohuškačka medijska propaganda, učestali slučajevi maltretiranja pripadnika manjinskih nacionalnih grupa, što nije svojstveno vojvođanskom prostoru, te je utoliko opasnije, kao i stvaranje atmosfere netolerancije prema svemu što je "drugo" i "drugačije" od onoga što proklamuje režim, naveli su *Pokret za mir Pančevo* i grupu *Crepaja za mir* da zajedno organizuju antifašističku i antiratnu manifestaciju nazvanu "Prvi geto u Srbiji". Tako je ranije promovisana Demilitarizovana zona na trgu ispred Privredne banke u petak, 17. aprila, u 19 časova, postala prevashodno duhovni "geto" u koji su mogli da stupe svi građani koji se, zbog svoje posebnosti ili različitosti, osećaju ugroženi, te da i na ovaj način brane svoje pravo na različitost.

Neposredan povod za organizovanje ovog protestnog skupa bila je izjava dr Vojislava Šešelja, narodnog poslanika i predsednika, vlasti veoma bliske, *Srpske radikalne stranke*, o proterivanju Hrvata iz Srbije, pa su stoga svi koji su potpisali pristupnicu u geto tim činom

ispoljili spremnost da se, ukoliko do toga dođe, zajedno sa svojim rođacima, prijateljima, kolegama, komšijama... koji pripadaju malobrojnijim etničkim zajednicama, isele iz zemlje.

Uprkos jakoj kiši, oko 300 Pančevaca dobrovoljno su ušli u plastičnom trakom ograđeni prostor i time su simbolično postali "zatočnici" "Prvog geta u Srbiji", čime su izrazili neslaganje sa politikom koju vlast sprovodi na štetu građana naše republike. Okupljenima su se obratili: Vesna Pešić, u ime *Centra za antiratnu akciju*, rečima da se ništa neće promeniti dok se ne promeni struktura vlasti u Srbiji; Obrad Savić, član *Beogradskog kruga* uporedio je feudalnu i predmodernu Srbiju sa postmodernom Evropom, a Miodrag Zupanc, član istog udruženja, govorio je o "drugoj Srbiji"; novinari Veljko Samolov, Nadežda Gaće i Petar Luković posvetili su govore slobodi javne reči i objektivnom informisanju; zatim je Dragan Veselinov, predsednik *Narodne seljačke stranke*, govorio o posledicama rata po ekonomiju Vojvodine, a živoslav Miloradović, glavni i odgovorni urednik "Pančevca", u izlaganju naslovljenom "Srbi i antisrbi" prikazao je psihološki portret "pravog" Srbina. Poslednji govornik bio je Nenadčanak, predsednik *Lige socijaldemokrata Vojvodine/Jugoslavije*, koji je statističkim podacima prikazao razmere eksploatacije ljudskih i materijalnih resursa Vojvodine kao prve pozadinske linije fronta. Opštinski odbor LSDV/J iz Kovačice poslao je telegram kojim se pridružio protestu.

Ova manifestacija bila je prilika i za prikupljanje humanitarne pomoći. Dečja hrana, sanitetski materijal i baterije poslati su građanima opsednutog Sarajeva, posredstvom beogradskih mirovnih grupa.

Osim što je skup "Prvi geto u Srbiji" imao za cilj da afirmiše potrebu očuvanja i proširivanja prava svih vrsta manjinskih i marginalnih grupa, "zatočeni" građani pružili su podršku redakciji lista "Pančevac" da nastavi da vodi nezavisnu uređivačku politiku. Opštinski odbor *Socijalističke partije Srbije*, potpomognut raznim udruženjima, među kojima su se najviše isticali *Udruženje za pomoć Srbima na Kosovu "Solidarnost"* i fantomsko udruženje "*Boško Jugović*", sprovodio je pritisak na gradske novine zbog objektivnog informisanja i kritičkog sagledavanja stvarnosti.

Skup je, kao i svi prethodni, protekao bez incidenata i bio je vrlo dobro primljen u javnosti.

"MIRNA BOSNA"

Nakon akcije "Prvi geto u Srbiji" usledila je još jedna manifestacija na otvorenom. Skup solidarnosti sa svim građanima ratom unesrećene Bosne i Hercegovine, pod nazivom "Mirna Bosna" održan je u sredu, 6. maja, na istom mestu - u Demilitarizovanoj zoni. U isto vreme i u drugim gradovima bivše Jugoslavije - Ljubljani, Zagrebu, Novom Sadu, Beogradu, Skoplju - kao i u Amsterdamu, pripadnici tamošnjih alternativnih grupa simultano su organizovali slične manifestacije podrške. Pozivu organizatora, *Pokreta za mir Pančevo* i *Crepaje za mir*, da se pridruže akciji, upišu svoju poruku "za mirnu Bosnu" i prilože humanitarnu pomoć za stanovništvo BiH, odazvalo se oko 150 Pančevaca i Pančevki. Okupljanima se obratio profesor Filozofskog fakulteta Žarko Korać rečima da su rezultati popularnosti najgorih među nama katastrofalni, a da se on obraća onima koji još nisu potrošili rezerve optimizma i koji veruju da je zajednički život ljudi različite etničke pripadnosti u Bosni i Hercegovini još uvek moguć. Prisutne je pozdravio i Renato Luketi, predstavnik italijanskih sindikata, a govorili su još i Julijana Mitrović, koordinator beogradske grupe *Helsinškog parlamenta građana*, pesnikinja Stanica Lalić, članica *Beogradskog kruga*, i sugrađanin, advokat dr Vasilije Jovanović.

"PANČEVO SE UMIRITI NE MOŽE"

Ove dve javne ulične manifestacije, kao i sve jači pritisak na lokalne medije, stvorili su interesovanje i u beogradskoj javnosti za ono što se događa u Pančevu. Sa namerom da se što veći broj ljudi upozna sa alternativnom scenom i medijskom situacijom u našem gradu, u saradnji sa *Centrom za antiratnu akciju*, organizovana je 20. maja u beogradskom Studentskom kulturnom centru tribina pod nazivom "Pančevo se umiriti ne može". Zoran Spremo, direktor, i Živoslav Miloradović, glavni i odgovorni urednik lista "Pančevac" obavestili su prisutne o pretnjama i pritiscima kojima su izloženi nezavisni mediji u gradu, dok je Svetlana Marinković predstavila *Pokret za mir Pančevo* i ideju i rezultate akcije "Prvi geto u Srbiji".

ANTIIZBORNA KAMPANJA

U isto vreme, krajem maja, *Pokret za mir Pančevo* se uključuje u jednu političku akciju - sprovođenje kampanje protiv izbora za koje su kandidate prijavile samo *Socijalistička partija Srbije*, *Srpska radikalna stranka* i nekoliko manjih partija. Građani su pozvani da bojkotuju izbore na kojima ne učestvuju opozicione stranke plakatima sa porukama "Glasate za ružu, dobićete šipak", "Glasate za plate & penzije od dve marke", "Vođu damo, glas ne damo", "I

prošli put ste glasali za mir i prosperitet", "Sa njima ni na izbore", a deljeni su i leci sa istim tekstom.

FOTOGRAFIJA Glasate za plate & penzije od dve marke: Jedna od poruka antiizborne kampanje godinu i po dana kasnije postala je stvarnost

GLASALI STE - GLADUJTE

Na aktivnosti vezane za antiizbornu kampanju nadovezala se još jedna akcija na otvorenom prostoru. Upravo uvedene sankcije međunarodne zajednice prema Srbiji i Crnoj Gori, ekonomska i monetarna katastrofa koja se naslućivala, siromaštvo koje je svakim danom postajalo sve veće, situacija oko izbora na kojima se bira jedino nastavak propasti... sve to navelo je *Pokret za mir Pančevo* da upozori i pokaže kuda vodi nastavak vojnog angažovanja u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj i dalje odbijanje vlasti da saraduje sa međunarodnom zajednicom. Iz tih razloga su *Pokret za mir Pančevo* i *Crepaja za mir* na platou ispred Privredne banke - u Demilitarizovanoj zoni - 12. juna organizovali manifestaciju "Glasali ste - gladujte". Oko dve stotine građana odazvalo se pozivu organizatora da dođu u staroj odeći i ponesu štake, zavoje, korenje, trave, toljage, bodljikavu žicu, petrolejke, kazane, prazne šerpe, prazne torbe, prazne novčanike i sve druge predmete koji su postali sastavni deo i simboli življenja u Srbiji. Ovu izložbu bede i života u budućnosti koji je izvestan i neizbežan ukoliko se nastavi anticivilizacijski kurs koji je zauzela vlast, pratile su rok kompozicije sa istom tematikom. Drveće i fontana poslužili su kao izložbeni panoi za karikature, parole i druge eksponate, a prisutnima je podeljena izvesna količina novinske hartije u formatu novčanica, uz napomenu da ove "novčanice" imaju istu vrednost kao i prave - i jedne i druge su bezvredan papir. Istom prilikom promovisan je "Jelovnik prve sankcionisane kuhinje" i pročitane su vesti iz novina koje predočavaju kakve će posledice po Srbiju i građane imati međunarodna izolacija i u kakvo razaranje društva vodi dalji prkos i nastavljanje promašene politike koja potpuno anahrone ciljeve predstavlja kao vitalne nacionalne interese.

Akcije u Beogradu

I tokom 1992. godine, aktivisti *Pokreta za mir Pančevo* učestvovali su u gotovo svim akcijama koje su organizovale mirovne, ženske, građanske i druge alternativne organizacije u Beogradu.

Nedelja, 2. februar, bila je "Dan mira". U Studentskom kulturnom centru u Beogradu okupili su se ljudi koji se zalažu za mir i nenasilno rešavanje sukoba iz nekoliko evropskih zemalja - Italije, Španije i Nemačke - i sa jugoslovenskog prostora - iz Rijeke, Subotice, Novog Sada, Beograda, Smederevske Palanke i Sjenice. Između dve tribine na kojima je razgovarano o tome na koji način stići do mira, održana je konferencija za štampu na kojoj su govorili predstavnici Regionalnog parlamenta Madrida, *Udruženja za mir* iz Italije, Gerd Vajskehen (Gerd Weiskehen), član nemačkog parlamenta, kao i Evangel Mikear, predsednik *Svetskog saveza za mir*. Nataša Kandić i Lina Vušković govorile su o aktivnostima i iskustvima mirovnog pokreta u našoj zemlji, a konferenciju je vodila Sonja Liht. Nakon što su uveče upalili sveće za sve žrtve rata, gosti su otputovali iz Beograda.

Muzički projekat "Rim-tuti-tuki" promovisan je na ulicama Beograda 7. marta. Više hiljada ljubitelja roka pratilo je kamion sa kojeg su muzičari beogradskih bendova svirali ovu i druge kompozicije iz rokenrol repertoara.

Na dan kada je počeo rat u Bosni i Hercegovini, 6. aprila, na Trgu Republike, povodom sarajevskih događanja održan je skup sa kojeg je upućena podrška građanima Sarajeva i ostalih gradova u BiH. Prisustvovalo je oko 2.000 ljudi, a organizatori su bili Radio B-92 i *Centar za antiratnu akciju*.

Radio B-92 i *Centar za antiratnu akciju* su 22. aprila organizovali na Trgu Republike u Beogradu rok koncert "Ne računajte na nas" kojem je prisustvovalo oko 50.000 uglavnom mladih ljudi i na kojem je nastupilo više domaćih muzičkih grupa.

Povodom razaranja Sarajeva, više beogradskih nevladinih grupa organizovalo je 31. maja manifestaciju "Crni flor". Nekoliko desetina hiljada ljudi pridružilo se koloni formiranoj od Terazija do Slavije.

"Poslednje zvono" naziv je javne akcije protiv ratne politike režima, koju su 14. juna, ispred Savezne skupštine, organizovali *Građanski savez Srbije*, *Civilni pokret otpora* i *Centar za antiratnu akciju*. Tom prilikom pozvana je aktuelna vlast i predsednik Republike da demisioniraju.

Osim učešća u nabrojanim akcijama, aktivisti *Pokreta za mir Pančevo* podržali su i Studentski protest '92 ne samo moralno i deklarativno, već i skromnim novčanim prilogom i materijalnom pomoći. Takođe, članovi naše grupe govorili su na tribini o mirovnim pokretima koja je 25. juna održana na Filozofskom fakultetu u Beogradu.

Manifestacija "žuta traka" održana je ispred Savezne skupštine 15. jula, povodom učestalih napada na pripadnike etničkih manjina. Ovim skupom izražen je jasan stav protiv politike etničkog čišćenja.

"NOĆ PLAĆENIKA"

Kampanja protiv nezavisnih medija u Pančevu počela je da se bliži vrhuncu tokom leta, a kako su se pritisci pojačavali, tako je i otpor bivao sve uporniji. Značajnu ulogu u tome imali su članovi *Pokreta za mir Pančevo* koji su aktivno saučestvovali u pripremama protestne večeri pod nazivom "Noć plaćenika", koja je održana 7. avgusta u Studentskom domu. Skup je zamišljen kao odgovor na česte prozivke "patriotskih snaga" da su novinari lista "Pančevac" "strani plaćenici, domaći izdajnici i ekspoziture Genšera, Tuđmana i Izetbegovića u našem gradu". Osim članova naše grupe i slobodnomisleće javnosti Pančeva, podršku "Pančevcu" prisustvom su iskazali gosti iz Beograda - članovi *Beogradskog kruga*, *Centra za antiratnu akciju*, *DEPOS-a...* Tom prilikom, između ostalog, predstavljen je novi broj "Pacifika", časopisa za kulturu mira.

PROJEKAT "AKTIVNOG SLUŠANJA"

Početkom septembra u Pančevo dolazi, posredstvom *Međunarodnog udruženja za izmirenje* i *Evropskog centra za rešavanje konflikata* sa sedištem u Subotici, Herbert Volters (Herbert Walters), osnivač i aktivista organizacije *Ruralni južnjački glas za mir (Rural Southern Voice for Peace)* iz Bernsvila (Burnsville) u Severnoj Karolini. Višenedeljni boravak gosta iz Sjedinjenih Američkih Država u našem gradu pomogao je aktivistima *Pokreta za mir Pančevo* da steknu nova znanja i veštine u oblasti mirovnih inicijativa i nenasilne komunikacije. S obzirom na svoje dvadesetogodišnje iskustvo stečeno učešćem u mirovnom pokretu i konkretan angažman na rešavanju društvenih sukoba u Nikaragvi, Gvatemali, Hondurasu, Palauu, Sovjetskom Savezu i Libiji, Volters je bio dragocen sagovornik, tim pre što je poslednjih desetak godina radio na razvijanju novih sredstava i strategija nenasilne komunikacije i edukaciji članova mirovnih, ekoloških i drugih alternativnih grupa za nenasilno rešavanje konflikata.

Tokom Voltersove posete Pančevu, u kafani u obližnjem selu Banatski Brestovac, dogodila se svađa i tuča sa potezanjem vatrenog oružja, čiji su akteri bili pripadnici različitih etničkih grupa - Srbi i Muslimani. Incident je zategao međunacionalne odnose u toj sredini, ali se, na svu sreću, čitav slučaj nije dalje komplikovao. Bila je to prilika da se u praksi izvede

"Projekat aktivnog slušanja", koji je osmislio Volters. Projekat se zasniva na novim principima komunikacije, na odsustvu prosuđivanja i osuđivanja postupaka i stavova drugih ljudi i na saosećanju i pokušaju uživljavanja u njihove životne situacije. Prvi korak u ovoj vrsti komunikacije je otkrivanje dobrog u drugim ljudima, prvi cilj - razvijanje odnosa poverenja umesto da drugoga ubeđujemo i menjamo. Ljudima treba pružiti priliku da kažu šta misle o nekom problemu i u razgovoru ih podsticati da nalaze pozitivna rešenja. Istovremeno, treba im staviti do znanja da je njihovo mišljenje dostojno uvažavanja, mada to ne znači da se sa njime slažete.

Pod Voltersovim rukovodstvom, sedamnaestočlani tim anketara je, u dva navrata, 17. i 19. septembra, sproveo istraživanje javnog mnjenja u Banatskom Brestovcu o lokalnim problemima, društvenoj situaciji i načinu na koji se ona odražava u porodicama, o dobrim i lošim stranama življenja u selu, o mogućnostima razvoja njihove sredine, o međuetničkim odnosima i aktuelnom sukobu omladinaca. Ispitivanjem su bile obuhvaćene sve demografske i socijalne grupe u ovoj lokalnoj zajednici na uzorku od 47 ispitanika, a upitnik na koji su meštani odgovarali sadržavao je 19 pitanja. Iako nije nastavljena realizacija druge faze ovog projekta, bilo je ovo veoma značajno iskustvo za aktiviste *Pokreta za mir Pančevo*. Rezultate ovog dela projekta objavila je lokalna štampa, a koristili su ih *Centar za mir, nenasilje i ljudska prava* iz Osijeka i neke mirovne grupe iz inostranstva za koncipiranje sopstvenih sličnih projekata.

VIJETNAMSKI VETERAN U PANČEVU

Septembar je protekao u znaku saradnje sa Amerikancima. Osim Voltersa, *Pokret za mir Pančevo* posetio je Greg Pajton (Greg Payton), član udruženja *Vijetnamski veterani protiv rata (Vietnam Veteran against the War)*. Pančevci koji su iskoristili priliku da se 26. septembra u Studentskom domu susretnu i razgovaraju sa Pajtonom čuli su autentična svedočenja o posledicama koje rat ostavlja na psihu ratnika, o iskušenjima droge i alkohola koje prolazi povratnik sa ratišta, o traumama "vijetnamskog sindroma", o osećaju odbačenosti i nerazumevanju okoline za postupke ovog Afroamerikanca koji je, osetivši rasnu diskriminaciju i pritisak vojnog kolektiva na individuu, kao i sav besmisao američkog vojnog prisustva u Vijetnamu, dezertirao iz jedinice i zbog toga proveo šest meseci u vojnom zatvoru. Od presudnog značaja za prevazilaženje teške krize u kojoj se Pajton našao bila je odluka da se pridruži organizaciji *Vijetnamski veterani protiv rata* i na taj način pomogne stvaranju antiratnog

raspoloženja u SAD, ali i na svim drugim mestima u svetu na kojima ima priliku da govori o svom i iskustvu drugih mladića koji su bili mobilisani za taj rat. Ovaj razgovor bio je jedna od takvih prilika.

OSLOBOĐENO NOVINARSTVO

Sve aktivnosti usmerene na očuvanje nezavisnosti lokalnih medija nisu uspele - sredinom oktobra socijalistička opštinska vlast je konačno stavila pod kontrolu list "Pančevac" i Radio Pančevo time što je Skupština opštine Pančevo preuzela osnivačka prava ovih medija. Zato su gosti javnog razgovora koji je upriličen 27. oktobra pod nazivom "Oslobođeno novinarstvo" u sali MZ "Stari grad" bili Živoslav Miloradović, smenjeni glavni urednik lista "Pančevac", i Ofelija Backović, urednica Radio Pančeva koja je doživela istu sudbinu, Radmila Bulajić, na Backovićkino mesto novopostavljena osoba, i Petar Luković, novinar nedeljnika "Vreme". Tribina je bila posvećena svemu što se dešavalo sa gradskim glasilima pre no što su stavljena pod političku kontrolu. Tada je informisanje javnosti kao profesija i kao veoma važna društvena delatnost ušlo u jedan od najmračnijih perioda u svojoj istoriji, a možda jedan od najslobodnijih perioda novinarstva prekinut je, takoreći, preko noći.

REGISTRACIJA

Nakon nešto više od godinu dana delovanja kao neformalna grupa, *Pokret za mir Pančevo* registrovan je u jesen 1992. godine. Rešenjem Odseka za upravne poslove sekretarijata Ministarstva unutrašnjih poslova u Pančevu, broj 03-212/14 od 6. novembra 1992. godine, *Pokret za mir Pančevo* upisan je u registar udruženja građana. Ovo rešenje doneto je na osnovu člana 10 Zakona o društvenim organizacijama i udruženjima građana (Službeni list SAPV broj 3/84).

PROMOCIJA GRAĐANSKOG SAVEZA SRBIJE

Bližili su se novi izbori, pa je došlo i do novih prestrojavanja na političkoj karti Srbije. *Pokret za mir Pančevo*, kao grupa odana vrednostima civilnog društva, pripremio je 19. novembra u Centru za kulturu promociju *Građanskog saveza Srbije* - upravo formirane koalicije stranaka građanske provincijencije. Iako najavljeni, prvaci stranaka koje čine GSS, Vesna Pešić, Nebojša Popov i Nenad Čanak su izostali, zauzeti drugim obavezama, tako da je o programskim

opredeljenjima koalicije govorio sugrađanin dr Dragan Veselinov, predsednik *Narodne seljačke stranke*. Oko 150 posetilaca je pratilo izlaganje dr Veselinova o trenutnoj političkoj i ekonomskoj situaciji u zemlji, kao i o programskim opredeljenjima *Građanskog saveza Srbije*, pogotovo o autonomiji Vojvodine.

ŽENSKA PRAVA

Uporedo sa svim nabrojanim događajima tokom ove godine tekle su i stalne akcije *Pokreta za mir Pančevo* - paljenje sveća za sve žrtve rata, prodaja nezavisne štampe i prikupljanje potpisa na raznim peticijama. Nije zaostajala ni inicijativa za afirmaciju ženskih prava. Tako je tema druge večeri Pančevačkog filmskog foruma (nekada poznatog pod nazivom FAM) u sredu, 23. decembra, bila "Prostitucija i nasilje nad ženama". Razgovoru o ovoj temi prethodila je projekcija američkog filma "Žrtve rata" koji tretira nasilje nad ženama u ratu u Vijetnamu. Učesnice tribine - Stanislava Zajević, Gordana [evo, Jasmina Muštović i Mirjana _____, volonterke SOS telefona za žene i aktivistkinje ženskih organizacija, došle su posredstvom *Žena u crnom* u Pančevu, koje su delovale kao deo *Pokreta za mir Pančevo*. Gošće su govorile o iskustvima SOS telefona za žene i decu žrtve nasilja, o drastičnom porastu nasilja nad ovim kategorijama stanovništva i o indiferentnosti nadležnih institucija da ih zaštite. Bilo je reči i o silovanjima žena tokom rata u Bosni i Hercegovini, koja se ne sprovode samo u funkciji ratne strategije, već su i forma ispoljavanja mržnje prema ženama. Sve tri zaraćene strane nastoje da sakriju istinu o počinocima zločina u sopstvenim redovima, a na sav glas govore o silovanjima počinjenim nad "svojim" ženama.

Pred sam kraj godine, beležimo još jedan događaj koji su realizovale *žene u crnom*. Aktivistkinje ženskih grupa iz Italije ali i članovi drugih organizacija, njih tridesetak, došli su u uzvratnu posetu ženskim organizacijama u našoj zemlji, pa su se tako 30. decembra u Studentskom domu susreli sa prijateljicama iz Pančeva. Održano je nekoliko radionica na kojima je razgovarano o tome kako italijanske grupe mogu da pomognu ovdašnje ženske inicijative. Tom prilikom došlo se do okvirnih ideja o nekim većim zajedničkim projektima koji su kasnije postali stvarnost. Preovladalo je mišljenje da rad u organizacijama ovog tipa ne može više samo da se zasniva na aktivizmu i entuzijazmu već je potrebno razvijati infrastrukturu ženskog antiratnog i alternativnog pokreta. Saradnja koje je sledila rezultirala je osnivanjem *Centra za žene "Isidora"*.

